

שנת התשס"א

הישיבה המאתיים חמישים וחמש (רנה)

ביום ט"ו במרחשוון התשס"א (13 בנובמבר 2000) בשעה 15:00, בבית האקדמיה בירושלים.

הנוכחים: החברים ארי אבנר, משה אור, אילן אלדר, זאב בן-חיים, יעקב בן-טולילה, משה בר-אשר (יו"ר), יעקב זוסמן, אפרים חזן, אברהם טל, אברהם יבין, יוסף יהלום, ישראל ייבין, קציעה כ"ץ, גד בן-עמי צרפתי, מנחם צבי קדרי, נעמי שמר;

החברים-היועצים שולמית אליצור, דוד שלשיר, אהרן ממן, משה עסיס; המנהל הכללי נתן אפרתי; עובדי המזכירות המדעית אורלי אלבק, רונית גדיש, עינת גונן, ברק דן, צביה זמיר, מלכה זמלי; סמדר ברק ממכון מז"א; יועצת הלשון ברשות השידור רות אלמגור-רמון; אורח: יו"ר הוועדה למונחי ספרנות ד"ר יהונתן יואל.

סדר היום: א. הרצאת שולמית אליצור "הלשון כחומר ביד המשורר"

ב. תנחומים

ג. בחירת ועדה לבחינת סגולות מועמדים לאקדמיה

ד. מונחי תחבורה: תיקונים והוספות, מונחי רמזור ומונחי מהירות

ה. מונחי ספרנות המשמשים גם בשימוש כללי

ו. מונחים שונים

ז. ועדה לשינוי התקנון

ח. אישור שמות סימני הדפוס

ט. ענייני דקדוק: המשקלים פֶּעֶלֹן, פֶּעֶלֹן; מְסוּי, עֵתוּי; עֶפְכָּיִשׁ

י. אישור הודעת ועדת הדקדוק

א. הרצאת שולמית אליצור "הלשון כחומר ביד המשורר"

[הערת העורך: ההרצאה תתפרסם בחוברת לשוננו לעם נו, ב (התשס"ז).]

ב. תנחומים

מ' בר-אשר: אני מבקש לשלוח את תנחומי האקדמיה לרב יצחק לוי על רצח בתו בפגוע ליד השוק בירושלים. שנים רבות לא קם לאקדמיה שר חינוך ותרבות כמותו, שהבין נכונה את תפקידיה ואת צרכיה ונענה לה בעין יפה.

ג. בחירת ועדה לבחינת סגולות מועמדים לאקדמיה

מ' בר-אשר: ישיבת המליאה השלישית השנה עתידה להיות ישיבת חברים, ובה גם תידון בחירתם של חברים וחברים-יועצים חדשים לאקדמיה. אני מבקש אפוא לכונן ועדה לבחינת סגולותיהם של המועמדים. הרכב הוועדה המוצע הוא זה: אברהם טל (יו"ר), ארי אבנר, משה אזר, אילן אלדר, קציעה כ"ץ. על ההצעות להגיע לוועדה עד ארבעה שבועות מהיום, חתומות בידי שלושה חברים. נבחרה ועדה לבדיקת סגולותיהם של המועמדים לאקדמיה בהרכב הזה: ארי אבנר, משה אזר, אילן אלדר, אברהם טל (יו"ר) וקציעה כ"ץ.

ד. מונחי תחבורה: תיקונים והוספות, מונחי רמזור ומונחי מהירות**הודעת הוועד המשותף לוועד המינוח ולוועד הדקדוק**

בישיבה רנָג [לעיל, עמ' 90-91] אישרה המליאה רשימות מונחי תפעול ושדות תעופה ומונחי תכנון תנועה, לחוציא כמה מונחים שחברי האקדמיה העירו עליהם, ובהם רַחַק וּמְרַחֵק. ההערות נדונו בוועד המשותף, ונתקבלו שינויים ותוספות לרשימות שאושרו. אלה מובאים לאישור המליאה. כן מובאות למליאה שתי רשימות חדשות: מונחי רמזור ומונחי מהירות. את המונחים רַחַק, מְרַחֵק (distance) החליט הוועד לקבוע זה לצד זה. המונח שְבָנוּעַ - shuttle (מס' 212 במונחי תכנון תנועה ומס' 24 במונחי תפעול ושדות תעופה) מובא לדין במליאה.

רקע

בעבר נקבע שְרוּת נְעָנָד - shuttle service (מונחי הנדסת דרכים, התשי"ן) [החגדרה: שירות תחבורה ציבורית הולך ושב במסלול קצר, לעתים קרובות כהמשך לשירות במסלול ארוך]. על הצעת הוועדה 'שבנועי' הוגש ערעור לוועד המשותף. ואלה הטיעונים שהושמעו בדיון: הפעלים 'שבי' ו'נעי' מציינים אותה הפעולה בקירוב. אחד החברים העדיף שְבָנָע כדי להרחיק משמות כ'אופנועי', המציינים סוגים של כלי תחבורה. הוצע לתבחין בין shuttle קווי ל-shuttle לולאתי ולכנות את השני סְבָנָע. מזכירת ועדת התחבורה צביה זמירי מסרה שהרעיון לקבוע שני מונחים (שבנועי, סבנועי) עלה ונדחה בוועדת התחבורה.

מלכה זמלי מסרה שבמונח נַעַנְד כבר נעשה שימוש כשם לשירות הסעה בין שתי קריות האוניברסיטה העברית – גבעת רם וחר הצופים.

ז' בן-חיים: בעבר קבעה האקדמיה שירות נענדר. עדיין לא ברור לי במה עדיף שבנוע מנענדר, אך אם גומרים אומר לקבוע מונח חדש, מדוע להשתמש במילה מורכבת? מצד אחד אפשר לחשוב על מילה מן השורש רכ"ב, מעין רְכּוּב או רְכּוּבִית, או משורש קרוב, למשל רח"ף; מצד שני אפשר ללכת בשביל שהאנגלית התוותה לנו. מן המילונים לאנגלית עולה שפירוש המילה shuttle במקורה הוא בְּכִיר, כלומר אותו חלק בגול או במכונת התפירה שנע הלוך ושוב. מן האריגה העבירה האנגלית תמונה זו לכלי התחבורה הנוסע הלוך ושוב, וגם אנחנו יכולים למצוא מונח מקביל מעולם התפירה והאריגה.

צ' זמירי: ההצעה שבנוע פורסמה בעיתון "תנועה ותחבורה", ואיש מאלפי מהנדסי התחבורה הנמנים עם קוראיו לא הגיב עליה בשלילה. הפרסום נשלח גם אל חברי האקדמיה, ומהם לא קיבלתי כל תגובה. מצד שני אני מכירה רבים שההצעה נשאה חן בעיניהם, ובזה יתרונה לא רק על פני נענדר, אלא גם על פני יתר ההצעות שהועלו. ההצעה הובאה גם לפני התת-ועדה לתחבורה אווירית, שנזקקה למונח דומה, והם אימצוה בשמחה לטיסת שבנוע.

י' בלאו: אם עיקרו של המונח הוא השירות הקבוע, אפשר לקרוא לו שירות הלוך ושוב או שירות הלוך וחזור, ואז אין צורך להמציא מילים חדשות.

ר' גדיש: בתחום התחבורה אנחנו מכירים כרטיס הלוך ושוב באוטובוסים. לפיכך המונח הלוך ושוב במידה רבה תפוס.

א' טל: נראה לי שהרכב הבסיסים שבנוע אינו מבטא כהלכה את מהותו של השירות כלל ועיקר.

מ' בראשור: כך אפשר לטעון גם על נענדר. מה שמפריע לי בשבנוע יותר מכול הוא קבלתה של מילה חדשה. אני מציע להחזיר את המונח לוועדה כדי שתשקול הצעות אחרות, כגון אלה של האד' בלאו שירות הלוך וחזור או שירות הלוך ושוב.

ר' גדיש: כדאי להצביע ולראות אם אין רוב התומך בהצעה שבנוע.

הצבעה

בעד שבנוע – 5

נגד שבנוע – 9

המונח shuttle הוחזר לדיון נוסף בוועדת התחבורה.

אושרו רשימות מונחי הקמזור ומונחי המהירות.

ה. מונחי ספרנות המשמשים גם בשימוש כללי

הודעת הוועד המשותף לוועד המינוח ולוועד הדקדוק

הוועדה למונחי הספרנות הביאה לאישור הוועד המשותף מונחים אחדים שיש להם שימוש גם בציבור הרחב. שלושה מהם (מס' 1-3) מובאים לדיון במליאה:

1. פְּרָסוּמוֹן – insert, flier
2. מִידְעוֹן – prospect
3. בָּרְקוּד – barcode
4. תְּקִלִּטוֹן, דִּסקִית – diskette
5. וְאַחֵרִים, וְאַחֵי – et alii et alia
6. סְקֶר – browse [סקר תוכן של מדף ספרים, של ספר או של קטלוג כדי ללקט מתוכם חומר לעיון]
7. תְּקוּפוֹן – periodical [פרסום היוצא לאור בהמשכים לעתים מזומנות, ללא סוף שהוחלט עליו מראש, לדוגמה: שנתון, כתב עת, שבועון, עיתון. התְּקוּפוֹן הוא אחד מסוגי הסְדָרוֹן]
8. פְּתָב עַת – journal, periodical [תקופון היוצא לאור לא יותר מפעם בחודש ויותר מפעם בשנה, כגון ירחון, דיריחון, רבעון, דרשנותון]
9. עֵתוֹן – magazine, newspaper [תקופון היוצא לאור יותר מפעם בחודש, כגון יומון, שבועון, דרשבעון]
10. יוֹמוֹן, עֵתוֹן יוֹמִי – daily newspaper, daily [עיתון היוצא לאור בכל יום]
11. קְנָטָרְס (א) – quire, gathering [קבוצת גיליונות מקופלת באמצעה ותפורה או מהודקת בְּמַקְפֵּלָה, והיא מלכתחילה חלק מִכְרָךְ]
12. קְנָטָרְס (ב) – fascicle, Lieferung [קבוצה אחת מתוך כמה קבוצות דפים היוצאות לאור אחת אחת, וסופה לחוות עם חברותיה חיבור שלם כְּרֹךְ]

רקע

1. פְּרָסוּמוֹן – insert, flier
הוועדה למונחי הספרנות ערערה על החלטת האקדמיה מישיבה רמו (אדר התשנ"ט) לקבוע את המונח תְּחִיב ל־insert. עם זאת הוועדה לא מצאה מונח קולע. הצעות שהוצעו בוועדה או ב"רחוב": פְּרָסוּמוֹן, דִּפּוֹן, עֵפוֹן, דִּף עָף, עֲפִיפִית, מִידְעָף; דִּף פְּרָסוּם / דִּף תְּעַמְלוֹה. עלתה השאלה אם לקבוע מונחים שונים ל־flier ול־insert, היינו לפי דרך ההפצה (הראשון בתיבות המכתבים או על חלונות המכוניות וכד'); השני בתוך עיתונים). הוועדה למונחי הספרנות המליצה לקבוע מונח אחד שכן במקרים רבים יכול אותו הנייר עצמו להיות מופץ בשתי הדרכים.
בדיון הוזכר הביטוי האנגלי junk-mail. בעקבות זאת הוצעו ההצעות המחויכות דִּף-סֵל, תְּשָׁלִיד.
מכל ההצעות נראה פְּרָסוּמוֹן המתאים ביותר – והכוונה לאו דווקא לפרסומת אלא לכל עניין שרוצים לפרסם.

2. מִידְעוֹן (פרוספקט)
הצעת ועדת הספרנות: עֵלוֹן פְּרָסוּם. הוזכרו הצירופים המשמשים – עֵלוֹן מִידְעֵ, עֵלוֹן לְצֶרְכָן (למשל העלוניים המצורפים לתרופות). לבסוף הוצע לקבוע מִידְעוֹן, בעל הסיומת -וֹן האופיינית לעיתונים ולכתבי עת.

3. בְּרָקוּד

הוועדה דנה במונח אף שאינו מונח ספרני בהכרח. בהצעות שנשמעו: קוּד מוּטוּת, תְּרָקוּ, קוּד קוּיִם, קוּד־קוּ, מְקוּ. עלתה האפשרות להעביר את המונח לוועדה למילים בשימוש כללי. הוחלט בשלב זה לחשאיר בְּרָקוּד.

מ' בראש: המליאה נתבקשה לדון בשלושה מונחים מן הוועדה לספרנות. יושב עמנו ד"ר יהונתן יואל, יו"ר הוועדה, והוא יוכל להבהיר לחברים את הדברים המוקשים.

י' יואל: אפתח בְּרָקוּד, שאיננו מונח מתחום הספרנות דווקא. ביקשנו להיות חלוצים ולמצוא מונח עברי שימש את הכלל. מדובר בקוד עשוי רצף קווים השונים בעוביים וברווחים ביניהם, המשמש לסימון מוצרים. הרצף מתפענח באמצעות מכשיר שאנו קוראים לו עפרון-אור. בדרך זו מסומנים גם הספרים להשאלה. ואולם אף שהוצעו הצעות לא מעטות, לא עלה בידי הוועדה למצוא מונח שניח את דעתה, ולכן החלטנו להשאירו כפי שהוא. במקרה הצורך יהיה קל לגזור ממנו פועל מרובע – בְּרָקָד.

פְּרָסוּמוֹן הוא החומר שמכניסים לנו לעיתוני יום שישי, מדביקים לנו על המכוניות, שמים לנו בתיבות וכיו"ב. באנגלית ישנם שני מונחים: flier, אולי על שום שהוא נזקק לאוויר כדי שיתפזר ויופץ, ו-insert משום שתוחבים אותו. לזה האחרון הוצע לנו תְּחִיב, ואנחנו דחינו אותו משום שהוא נשמע לנו גס. מאחר שאין הבדל מהותי בין השניים – גם את ה-flier אפשר לשים בתיבת הדואר או לתחוב לעיתון – החלטנו לאחד אותם תחת מונח עברי אחד – פְּרָסוּמוֹן.

מִיָּדְעוֹן הוא פרוספקט, כלומר החומר שבדרך כלל מציג מוצר, שירות או כל דבר אחר.

ר' גדיש: אני רק רוצה להוסיף שבקשת חלופות עבריות לפרוספקט ולפלייר היא מן הפניות הקבועות שמגיעות אלינו למזכירות המדעית מציבור השואלים, וטוב יהיה אם תוכל המליאה להכריע בעניינם.

י' בלאו: אינני רואה את ההבדל בין פרסומון למידעון, וקשה לי להאמין שאפשר להגדיר אם עלון מספק יותר תעמולה או יותר מידע.

נ' שמר: בתעשיית המוזיקה אין לאינסרט כל קשר לפרסומת. מדובר בחוברת של מילות השירים שמוכנסת בדרך כלל לקופסת התקליטור. נדרשת אפוא מילה מיוחדת לתחום המוזיקה.

ר' גדיש: המילה אינסרט היא מילה כללית. גם בתחום השידור יש לה משמעות אחרת. אנו עוסקים רק באינסרט מתחום הפרסום.

א' אלדר: בפסח נוהגים העיתונים לתחוב לעיתון הגדה של פסח וביום העצמאות – שירי מולדת. האם גם לאלה ייקרא פרסומון? מצד שני פרוספקט אינו מוסר מידע סתם

אלא מידע פרסומי, ונראה לי שהשם פרסומון מתאים לפרוספקט יותר משהוא מתאים לאינסרט או לפלייר.

ר' גדיש: למעשה הבאנו את המקבילות הלועזיות כנקודות התייחסות – למען יובן במה הדברים אמורים – אך עיקר הבעיה במציאת שם למסומנים. אנחנו שבים ונשאלים איך קוראים לדפים או לפרסומים האלה, וחשוב שתהיינה מילים עבריות. ייתכן שלא תמיד תהיה החלוקה הפנימית ביניהן חדר-משמעית, וההיגיון אומר שפרסום הנוטה לספק מידע יהיה מידעון ופרסום הנוטה לפרסומת ייקרא פרסומון. לפיכך אם יקרה שאינסרט כלשהו ייחשב מידעון ופרוספקט אחר פרסומון דווקא, אינני רואה בכך בעיה, אבל לפחות יהיו לנו הכלים הלשוניים להתמודד עם השאלות האלה.

י' בלאו: גם אם האנגלית ייחדה לדפים האלה מילים ממילים שונות, עדיף תמיד שימוש במילים קיימות או בצירוף של מילים קיימות מחידוש מילים לכל דבר ועניין. במקום פרסומון ומידעון אני מציע דפי פרסום ודפי מידע. זה גם פתרון פשוט וגם פתרון שקוף.

מ"צ קדרי: אינני מבין במה נבדל מידעון מידעון, המוכר מן האוניברסיטה.

ק' כ"ץ: כשקונים מכונת כביסה מצורפת לה חוברת המורה לקונה כיצד להשתמש במכונה. זהו פרוספקט – מידעון – ואין בו שום כוונת פרסום.

א' טל: אינני חושב שצריך לקרוא בשם חדש לכל דבר שיש לו ייחוד כלשהו. פוליסמיה היא דבר רגיל ומקובל בכל הלשונות ובכללן העברית.

א' חזן: הצורך במילים מיוחדות לדפים האלה עולה מן הציבור. דוברי העברית מרגישים שהם זקוקים למילה מיוחדת, ולכן הם פונים לשפות אחרות – במקרה הזה לאנגלית. אם לא נחדש מילים שיש צורך בהן, לא נוכל לבוא בטענות לציבור הפונה ללעז. זאת ועוד, גם אם ההבדל בין פרסומון למידעון איננו חד, אני חושב שההבחנה ביניהם חשובה, ועל כן אני מצדד בטביעת שני מונחים.

א' אבנר: ודאי שיש הבדל בין פרוספקט ובין פלייר, וגם אני סבור שנחוצות להם חלופות עבריות. אבל אני חושב שהצעתו של האד' בלאו לקבוע צירוף שקוף של מילים במקום לחדש מילים עדיפה מההצעה שהגיעה אליה הוועדה.

י' יואל: נדמה לי שההצעה דפי פרסום או דפי מידע עלתה בוועדה. אני מסכים עם הטוענים שההבדל בין שני הסוגים אינו חד. הרושם שלי שפרוספקט רציני יותר, שיטתי יותר ואולי גם אובייקטיבי יותר.

מ' אור: מאחר שאין מדובר רק במילים בלשון הכללית אלא במונחים שאנשי המקצוע אומרים שהם זקוקים להם, עלינו להפסיק לדון בשאלה אם יש או אין צורך לקבוע

מונחים. נקודת המוצא צריכה להיות דעתם של אנשי המקצוע, ואלה מבקשים שני מונחים נפרדים.

ר' גדיש: מראש אמרנו שאלה אינם מונחים מקצועיים של ספרנות. הם נדונו בוועדה למונחי הספרנות משום שגם לספרנים יש בהם נגיעה, אבל בפירוש מדובר במילים ששימושן כללי ורחב.

מכל מקום, בציבור משמש לא מעט עלון לצרכן, בייחוד בהקשר של תרופות. אם כן אפשר ללכת בכיוון הצעתו של האד' בלאו ולקבוע עלון פרסום, עלון מידע וכיו"ב. המילה עלון לעומת דף מקנה לצירוף יותר נופך של מונח.

ז' בן-חיים: בקלות רבה מדיי מחדשת האקדמיה מילים ומונחים בסיומת -ן. באיזו משמעות של הסיומת -ן מדובר כאן? האם זוהי הקטנה? האם זוהי הסופית של שבועון, ירחון וכד'? האקדמיה כמו ידיה יוצרת בלבול מיותר.

גב"ע צרפתי: אינסרט הוא למעשה נספח, אבל אם באים לחדש מונחים, גם אני בעד צירוף שתי מילים במקום חידוש מילים. אף שצירוף שתי מילים נראה לרוב ארוך ממילה אחת, אין מספר ההברות של מידעון, פרסומון נופל מזה של דף מידע, דף פרסום. אשר לברקוד, השארת המונח בלועזיתו היא לדעתי האפשרות הטובה פחות. אנשים יכולים לתפוס שם זה כבר-קוד, בדומה לבר-מצווה. עדיפה חלופה עברית כלשהי.

א' אלדר: אפשר שההחלטה תחייב אינה מצלצלת יפה, אבל יתרונה שאיננה עוסקת בתוכן – אם מדובר במידע או בפרסום – אלא בדרך ההפצה, ונראה לי שזה העיקר. כך יכול התחייב להיות גם דף מידע וגם דף פרסום, גם הגדה של פסח וגם שירי עם. לדעתי המילה תחייב, כלומר השורש תח"ב במשקל פִּעֵל, מתאימה לאינסרט, ולפחות אין בה הסיומת -ן, הרווחת כל כך בחידושי השנים האחרונות. לפלייר רצוי למצוא מילה נפרדת.

מ' בר-אשר: אני מציע להצביע על הצעת הוועדה לחדש את המונחים פרסומון, מידעון כנגד הצעתו של האד' בלאו שלא לחדש אלא לקבל צירופי מילים.

הצבעה

בעד פְּרִסוּמוֹן, מִידְעוֹן – 6

בעד צירוף מילים – 11

הוחלט: דף פְּרִסוּם, עֵלוֹן פְּרִסוּם (insert, flier); דף מִידְע, עֵלוֹן מִידְע (prospect).

א' אלדר: האם בזה בוטל המונח תחייב? לכאורה גם דף מידע וגם דף פרסום יכולים להימסר בצורת תחייב, אך מההחלטה עולה כאילו insert הוא דף פרסום או עלון פרסום ואיננו יכול להיות דף מידע או עלון מידע.

ר' גדיש: הוועדה לספרנות ביקשה לערער על המונח תחייב ל-insert ולקבוע מונחים לפי תוכן הדפים ולא לפי דרך הפצתם.

מ' בר-אשר: לפי הבנתי לא כל שימושי insert נפסלו.

א' אבנר: אין סתירה הכרחית בין המונחים. דפי הפרסום והמידע יכולים להתקבל מבלי שהתחייב – שכאמור מביע את דרך ההפצה – ייבטל.

החלטה: הוחלט להוסיף הערה על המונחים דף פָּרְסוּם, עֲלוֹן פָּרְסוּם (insert, flier) האומרת כי בתחום הפרסום insert הוא גם תְּחַיֵּב.

מ' בר-אשר: המונח השלישי שהובא לדיון מן הוועדה לספרנות הוא ברקוד, אבל כמעט לא נשמעו עליו דעות ותגובות.

ר' גדיש: אינני רואה מה פסול יש בקוד קווים. לעומת ברקוד הוא שקוף. המילה קוד ידועה לדוברי העברית, אך לא כן הרכיב בר במובן 'מוט'. גם סדר התחברות הרכיבים במילה ברקוד זר לעברית. מסיבה זו יכול דובר העברית – כפי שהעיר האד' צרפתי – לתפוס את הרכיב בר כרכיב עברי או ארמי במשמעות 'בן'.

ד' טלשיר: היתרונות שבקוד-קווים ברורים. אולם מאחר שההצעה עלתה בוועדת הספרנות ונדחתה, האם אפשר לדעת מה היו הנימוקים לדחייתה?

י' יואל: הצירוף קוד-קווים נראה מסורבל גם בצורת הרבים שלו וגם בגזירת פעלים ממנו. כפי שאמרתי קבלת ברקוד מכשירה את הדרך לפועל פְּרָקֵד.

ר' גדיש: אם מברקוד אפשר לְפָרֵקֵד, מקוד-קווים אפשר לְקָרֵקוּ.

מ' בר-אשר: אני מעמיד להצבעה את האפשרויות האלה: להשאיר את המילה ברקוד בלועזיותה, לקבל קוד-קווים במקומה או להעביר את המילה לדיון בוועדה למילים בשימוש כללי.

הצבעה

9 –	בעד העברת המילה לוועדה למילים בשימוש כללי
6 –	בעד פְּרָקֵד
6 –	בעד קוּד-קוּיִם

הוחלט להעביר את המילה פְּרָקֵד לדיון בוועדה למילים בשימוש כללי.

יתר המונחים שברשימה (מס' 4-12) אושרו.

[הערת העורך: בישיבת המליאה רסג (ט"ו במרחשוון התשס"ד, 10 בנובמבר 2003) אושרו המונחים האלה במסגרת רשימת מונחי ספרנות. בארבעה מהמונחים הוחלט לערוך שינוי: עֶלוֹן פְּרוֹטום (ולא דֶף פְּרוֹטום); עֶלוֹן מִידָע (ולא דֶף מִידָע); תְּקֵלִיטוֹן (ולא דֶסְקִית); וְאַחֲרִים (ולא וּאחֲרִי)].

1. מונחים שונים

הודעת הוועד המשותף לוועד המינוח ולוועד הדקדוק

המונחים נדונו בוועד המשותף לבקשת המזכירות המדעית ולבקשת פונים מחוץ לאקדמיה, ומובאים בזה לדיון במליאה.

1. תְּמַחָאָה = שֶׁק

אושרה המלצת ועדות המינוח המקצועיות (הוועדה למונחי הבנקאות ושוק ההון והוועדה למונחי משפט) – ולפיה תְּמַחָאָה = שֶׁק.

רקע

מהגדרת תְּמַחָאָה בעלון "למד לשונך" מאדר א' התשכ"ז עולה כי המחאה ושק אינם זהים: המחאה יכולה להיפדות רק במוסד שהיא מכוונת אליו; שֶׁק – מחזיקו רשאי להשתמש בו כבכסף ממש ולקבל תמורתו גם במקום אחר. נראה שההבחנה לא נשתרשה. המשתמשים במילה המחאה מזוהים במידה רבה את המחאה עם השק.

2. תְּרַחֵישׁ – scenario

הוחלט לאמץ את המילה תְּרַחֵישׁ לצד תְּסַרִיט כחלופה ל-scenario בהקשרים שאינם קולנועיים וכד'.

רקע

המילה רווחת ביותר בתקשורת, בייחוד בהקשר של אירועים ביטחוניים. המילה אף באה במילונים (כגון מילון רב-מילים).

הוועדה למילים בשימוש כללי דחתה בעבר את תְּרַחֵישׁ.

במילון למונחי הבינה המלאכותית הן scenario הן script הם תְּסַרִיט.

במילון צה"ל החגדרה של תְּסַרִיט – scenario: "רצף אירועים (משוערים או דמיוניים) המשמשים בתרגיל, במלחמה או בפעילות אחרת, כדי לתאר מחלכים או פעולות אפשריים בחווה או בעתיד".

3. תְּיִשֶׁן – sensor

הוחלט להמליץ לפני המליאה לאשר את הצורה תְּיִשֶׁן.

רקע

לפי החלטה קודמת המונח הוא תְּיִשֶׁן [חמילון למונחי גאודיזה, התשנ"ג]. בציבור רווח תְּיִשֶׁן. בדיון קודם בוועד המינוח נדחתה תְּיִשֶׁן משתי סיבות: (א) משמעו המקורי – 'הססן', 'המרבה לחשוש'. יצוין שבמונחי הפסיכולוגיה (התשנ"ד) נקבע תְּיִשֶׁנוּת – timidity; (ב) תְּיִשֶׁן גזורה משם הפעולה תְּיִשֶׁה, ולכן החיריק בחי"ת מתבקש.

חברי הוועד המשותף סברו שאין מקום להתעקש על הצורה תְּיִשֶׁן. כמו כן אין לחשוש מבלבול עם תְּיִשֶׁן במשמעות 'חשש', המשמש בהקשרים אחרים (אם בכלל הוא משמש).

4. הַתְּרָאָה

ההחלטה: השימוש בהתראה בהוראה של 'הודעה מוקדמת' אינו בהכרח רצוי (ואפשר להמליץ על 'הודעה מוקדמת'), אך אין טעם לפסלו. יש לבחון בכל מונח ממונחי האקדמיה שמשמשת בהם המילה 'התראה' אם מדובר ב'הודעה מוקדמת' או בהתראה מפני סכנה.

רקע

לפני הוועד המשותף הועמדה השאלה: האם במונחים שלהלן לא מוטב לנקוט התראה? המונחים (מתוך מילוני האקדמיה וועד הלשון):

- מְעַרְבֵת הַתְּרָאָה [הודעה מוקדמת לקראת פעולה או כוונות] – alert system (תכנון מרחבי, התשמ"ח)
- מְצִלַת הַתְּרָאָה – warning bell (מכונת כתיבה, התשי"א)
- מְנוֹרַת הַתְּרָאָה – signal lamp, pilot lamp (רדיו, התרצ"ח)

התראה במקורות היא הזהרה למי שעומד לעבור עברה. מכאן השימוש בהתראה להודעה רשמית שבה נמסר למישהו כי אם יעשה דבר מה אסור או אם לא יעשה דבר שעליו לעשותו יינקטו נגדו צעדים. בעברית החדשה התפתחה גם הוראה של הודעה מוקדמת, כגון 'הם הגיעו לביקור בלי שום התראה (מראש)' (ההגדרות על פי מילון רב-מילים).

בצה"ל המילה משמשת ל-(1) הודעה מקדימה בדבר פעולה צפויה. הודעה זו מוסרים מבעוד מועד למפקדה או לגייסות, כדי שיוכלו לנקוט צעדי כוונות דרושים; (2) שלב בפקודה הניתנת בתרגול סדר. (הפועל: נתן התראה) [על פי מילון צה"ל].

מ' בר-אשר: ממונחי ספרנות אנחנו עוברים למונחים שונים שהעביר אלינו הוועד המשותף. מדובר בעיון מחודש במונחים ותיקים שהחלטות לגביהם לא עמדו על פי רוב במבחן השנים. הראשון שבהם הוא החלופה העברית ל'שק'. הן הוועדה למונחי שוק ההון והבנקאות הן הוועדה למונחי המשפט ממליצות לקבוע כי החלופה הידועה המְחַאָה תשמש במקום שֶׁק לכל דבר ועניין. כך לפחות עולה מן השימוש במילה המחאה בציבור הרחב.

נ' שמר: אינני רואה צורך לקבוע במקרה זה חלופה עברית. צ'ק יכול להישאר צ'ק. כל שהייתי עושה הוא לקבוע שכתובו בצד"י וגרש ולא בשי"ן. המציאות שרוב הציבור חי בה היא של כתיב לא מנוקד, וכשהמילה צ'ק נכתבת בשי"ן, אפשר לקרוא בדרכים מדרכים שונות.

מ' בר-אשר: הדיון הוא בהמחאה ולא בצ'ק או בשק. אבל בהחלט אחת הבעיות של המונח הלועזי היא ההבדל בין הכתיב לקרי. המילה המחאה מוכרת ובמידה רבה נוהגת, יש בה כדי לפתור את הבעיה.

א' יבין: מה בדבר המחאת דואר? יש סוגים שונים של המחאות.

ר' גדיש: סתם המחאה היא שֶׁק. ליתר הסוגים, כגון המחאת נוסעים, יש שם לוואי.

הצבעה

בעד המְחַאָה במונח שֶׁק – רוב גדול

הוחלט: המְחַאָה (=שֶׁק).

[הערת העורך: בישיבת המליאה רפג (י"ד באייר התשס"ה, 23 במאי 2005) אושר גם הכתיב צ'ק.]

ר' גדיש: המילה תרחיש בשביל scenario עברה לשימוש הכללי מן הצבא. לפני עשור – עוד בטרם רווחה בציבור – פנה לאקדמיה אבי המילה בבקשה שתאשרה. האקדמיה תמכה בתסריט, אך המציאות הלשונית מעידה על קבלת תרחיש דווקא. לפיכך אנחנו מציעים שמחוץ לעולם האמנות תאושר המילה תרחיש לצד תסריט. עיקר ההשתמעות היא למינוח של האקדמיה. כל עוד האקדמיה אינה מאשרת את המילה, ועדות המינוח אינן יכולות להשתמש בה.

א' טל: האם העובדה שהאקדמיה לא הכשירה מילה הרווחת בציבור פירושה שאסור להשתמש בה?

ר' גדיש: לא כל מילה חדשה צריכה את אישור האקדמיה. אך אין דומה מילה חדשה שנדונה בוועדה מוועדות האקדמיה ונדחתה, למילה חדשה שכלל לא נדונה. לדוגמה, שמשון הופמן, מי שערך את מילון צה"ל והכיר היטב את המילה תרחיש, נענה להחלטת האקדמיה ולא הכניס את המילה למילונו. לפיכך המחפש תרחיש מופנה במילון צה"ל לתסריט.

א' אבנר: בעבר התנגדתי למילה תרחיש משום שנראתה לי מיותרת. אבל הציבור אימץ אותה אל לבו, ואינני חושב שהאקדמיה יכולה לבוא היום ולפסול מילה הבנויה כדת וכדין לפי כללי הדקדוק העברי.

הצבעה

בעד תרחיש (לצד תסריט) – רוב גדול

הוחלט: תרחיש (scenario; לצד תסריט).

ר' גדיש: במתן הכשר לצורה הרווחת תישן – ולא תישן – יש בעיה סמנטית ובעיית דקדוק. הבעיה הסמנטית היא שהמילה חיישן קיימת במקורותינו ובספרות היפה במשמעות 'הססן'; בעיית הדקדוק איננה חמורה, אבל בכל זאת איננו מוצאים מילים אחרות מן השורש חו"ש שיש בהן מימוש של ע' הפועל כיו"ד עיצורית. לעומת זאת הצורה תישן גזורה משם הפעולה תישא וכמוה כטיסן. מכל מקום העוסקים בתחום טוענים שהמילה תישן מעולם לא נקלטה ועל כן אין טעם להוסיף להילחם עליה.

מ' בראשור: איש לא יחלוק על העובדה שהצורה תישן היא הנוהגת. מה המצב בקרב השדרים והקריינים ברדיו?

ר' אלמגור-רמון: שנים אני מנסה להשגיר את תישן בפי אנשים, אך בלא הצלחה.

המילה בצורתה זו נשארה מנוכרת. מצד שני בכל שנותיי ברשות השידור לא נתקלתי בהקשר שחייב את השימוש בחיישן במשמעות המלומדת.

י' בלאו: מאחר שמבחינה דקדוקית עדיף חֵישָׁן, נראה לי שאם אין הכרח לקבל את חֵישָׁן, יש להשאיר את חֵישָׁן על כנו.

א' אבנר: אני חוזר על עמדתי מן הדיון הקודם. מאחר שמבחינה לשונית הצורה חיישן איננה פסולה מכול וכול, ומאחר שזאת הצורה הנוהגת, אינני חושב שהאקדמיה יכולה לפסול אותה רק משום שהצורה שהיא קיבלה נראית לה עדיפה.

מ' זמלי: אני חוששת מן השיטה הזאת – אישור צורה אחר צורה על פי הרווח בציבור. אם הצורה שקבעה האקדמיה והטיפה לה כל השנים טובה יותר, ראוי להשאירה בעינה.

ד' טלשיר: נדמה לי שאם לא נאשר את הצורה חיישן היום, נאשרה בעוד חמש שנים. על כן אינני רואה טעם לדחות את הקץ.

הצבעה

בעד המונח הקיים חֵישָׁן – 2

בעד חֵישָׁן – רוב גדול

הוחלט: חֵישָׁן (sensor).

מ' בר-אשר: המונח האחרון התראָה איננו מובא לדיון, אלא נמסר כהודעה.

ז. ועדה לשינוי התקנון

מ' בר-אשר: לפני שנעבור לסעיפים הבאים שעל סדר היום, אני רוצה להודיע שכבר לפני שנים פנו אליי חברי אקדמיה בשאלות ובטענות הנוגעות לתקנון. תקנון האקדמיה נכתב לפני למעלה מארבעים וחמש שנה, והניסיון מלמד שהליכה על פיו מעוררת קשיים מקשיים שונים. לפיכך כוננתי ועדה שתגיש למליאה הצעות לשינויים בתקנון. חבריה הם יהושע בלאו וגד בן-עמי צרפתי. יסייעו בידם המנכ"ל האד' נתן אפרתי והמזכירה המדעית הגב' רונית גדיש. אני מבקש אפוא שהחברים יעיינו בתקנון, ואם למי מכם יש הצעות לשינויים בתקנון, רצוי שתגענה אל האד' אפרתי בחודש הקרוב.

[הערת העורך: התקנון החדש אושר בישיבה רעח (י"ז במרחשוון התשס"ה, 1 בנובמבר 2004);

תיקונים לתקנון אושרו בישיבה רפד (י"ג בסיוון התשס"ה, 20 ביוני 2005).]

ח. אישור שמות סימני הדפוס

הרשימה הוגשה בראשית השנה שעברה לאישור המליאה [לעיל, ישיבה רמט, סעיף ו]. בישיבה נשמעו ערעורים על כמה מונחים, ובעקבותיהם הוחזרה הרשימה לוועד המשותף. בדיון החוזר בוועד המשותף השתתפו חברי הוועדה במכון התקנים העוסקת בתקן ישראלי 1489 – "ארכיטקטורה ליישומי תקשוב הכוללים עברית". אנשי מכון התקנים עמדו על הבעייתיות שבהכנסת שינויים כלשהם בתקן. הוועד המשותף החליט בכל זאת לדון ברשימה שהובאה לפניו ולשנות את הטעון שינוי. אשר למכון התקנים, שם ינהגו כפי שימצאו לנכון.

השם האנגלי	השם העברי	הסימן	
tilde	גֶל	~	1
apostrophe	גרש, מירכה (יחידה)	'	2
quotation marks	גרשיים, מירכאות (כפולות)	"	3
asterisk	כוכבית	*	4
solidus	לוכסן	/	5
reverse solidus	לוכסן הפוך	\	6
commercial at	כרוכית	@	7
hyphen, minus	מינוס, מקף	-	8
full stop	נקודה	.	9
semicolon	נקודה ופסיק	;	10
colon	נקודתיים	:	11
right parenthesis	סוגר (עגול) ימני	)	12
left parenthesis	סוגר (עגול) שמאלי	(	13
right curly bracket	סוגר צומד ימני, סוגר מסולסל ימני	}	14
left curly bracket	סוגר צומד שמאלי, סוגר מסולסל שמאלי	{	15
right square bracket	סוגר מרובע ימני	]	16
left square bracket	סוגר מרובע שמאלי	[	17
right angle quotation mark	מירכה מזווה כפולה ימנית; סוגר מזווה כפול ימני	»	18
left angle quotation mark	מירכה מזווה כפולה ימנית; סוגר מזווה כפול שמאלי	«	19
percent sign	סימן אחוז למאה	%	20
greater-than sign	סימן גדול מן [משמאל לימין]; במתמטיקה; סוגר מזווה ימני	>	21
less-than sign	סימן קטן מן [משמאל לימין]; במתמטיקה; סוגר מזווה שמאלי	<	22
ampersand	סימן "וגם"	&	23
dollar sign	סימן דולר	\$	24

השם האנגלי	השם העברי	הסימן	
number sign	סימן מספר, סולמית	#	25
exclamation mark	סימן קריאה	!	26
question mark	סימן שאלה	?	27
equals sign	סימן שווה	=	28
plus sign	פלוס	+	29
comma	פסיק	,	30
vertical line	קו אנכי		31
broken bar	קו אנכי מופסק		32
low line, underscore	קו תחתני	_	33
double low line	קו תחתני כפול	=	34
macron	קו עילי	-	35
circumflex accent	גג	^	36
acute accent	סימן הטעמה	'	37
grave accent	סימן הטעמה הפוך	`	38
diaeresis	צירי עילי	¨	39
superscript	ציון עילי, תו עילי	¹	40
middle dot	נקודה אמצעית	•	41
cedilla	סדיליה	,	42
copyright sign	סימן זכות יוצרים	©	43
division sign	סימן חילוק	÷	44
multiplication sign	סימן כפל	x	45
yen sign	סימן ין	¥	46
not sign	סימן "לא"	¬	47
pound sign	סימן לירה סטרלינג	£	48
currency	סימן מטבע כללי	¤	49
registered trade mark sign	סימן מסחר רשום	®	50
degree sign	סימן מעלה	°	51
micro sign	סימן מיקרו	μ	52
cent sign	סימן סנט	¢	53
paragraph sign	סימן סעיף	§	54
plus-minus sign	סימן פלוס-מינוס	±	55
pilcrow sign	סימן קטע	¶	56
vulgar fraction one quarter	(שבר פשוט) רבע	¼	57
vulgar fraction one half	(שבר פשוט) חצי	½	58
vulgar fraction three quarters	(שבר פשוט) שלושה רבעים	¾	59

מ' בר-אשר: המליאה מתבקשת עתה לאשר את רשימת סימני הדפוס שלפניה. הרשימה הזאת עברה שינויים ותיקונים בעקבות הערות החברים בישיבת המליאה שעסקה בנושא.

ד' טלשיר: אינני מוצא ברשימה את הקו המפריד.

ר' גדיש: אם חסרים ברשימה סימנים, נשלים אותה.

אושרה רשימת שמות סימני הדפוס.

ט. ענייני דקדוק: המשקלים פֻּעֵלֹן, פְּעֵלֹן; מְסוּי, עֵתוּי; עֶפְכֵישׁ

1. המשקלים פֻּעֵלֹן/פְּעֵלֹן [החלטות בדקדוק, סעיף 2.1.5]

הצעת החלטה של ועדת הדקדוק:

את השמות הללו רצוי לשקול במשקל פֻּעֵלֹן: בְּדִיּוֹן, דְּמִיּוֹן, יִתְרוֹן, פְּתָרוֹן, שְׁוִיּוֹן.

את השמות הללו רצוי לשקול במשקל פְּעֵלֹן: גְּזָרוֹן, חֲסָרוֹן, כְּשָׁרוֹן, סְרַחוֹן, פְּתָיוֹן, רִשְׁיוֹן.

* במקרא: חֲסָרוֹן, כְּשָׁרוֹן.

רקע

זה נוסח הכלל (נקבע בישיבות המליאה קמ"ה וקמ"ו משנת התש"ם) ותוספות לו שהובאו ב"החלטות בדקדוק":

א. המילים האלה שקולות במשקל פֻּעֵלֹן (אחרי אל"ף וחי"ת - סגול ולפני עיי"ן - פתח):
 אֲבִיּוֹן, בְּדִיּוֹן, גְּלִשׁוֹן, דְּמִיּוֹן, חֲבִיּוֹן, חֲלִמוֹן, חֲצִיּוֹן, חֲשָׁבוֹן, יִתְרוֹן, כְּפִיּוֹן, סְבִלּוֹן, סְרַחוֹן, עֲלָבוֹן,
 פְּדִיּוֹן, פְּזִמוֹן, פְּעִמוֹן, פְּרִיּוֹן, פְּתָרוֹן, צְבִיּוֹן, קְמָרוֹן, קִשְׁיוֹן, רַעֲיוֹן, רְפִיּוֹן, שְׁוִיּוֹן, שְׁלִטּוֹן, שְׂרָיוֹן.
 תוספת: רְוִיּוֹן (השם הוצא מרשימת פֻּעֵלֹן), אֲבָרוֹן, בְּתָרוֹן, גְּבִשׁוֹן, מְרִיּוֹן, שְׂרִטּוֹן, תִּלְיוֹן, בְּרַכּוֹן
 (דף שמודפסת עליו ברכת המזון), חֲלָבוֹן, כְּבִשׁוֹן, שְׁפִיּוֹן, אֲגָרוֹן.

ב. המילים האלה שקולות במשקל פְּעֵלֹן (עי' הפועל בדגש חזק; בתשלום דגש - צירף):
 בְּזִיּוֹן, בְּטָאוֹן, בְּטַחוֹן, בְּצָרוֹן, גְּזָרוֹן, גְּלִיּוֹן, גְּרַעוֹן, דְּפָאוֹן, דְּרָאוֹן, הֲגִיּוֹן, זְפִיּוֹן, זְכָרוֹן, חֲדָלוֹן,
 חֲנָרוֹן, חֲזִיּוֹן, חֲלָדוֹן, חֲשִׁיּוֹן, חֲשָׁכוֹן, חֲסָרוֹן, חֲפִזוֹן, יִכְזוֹן, יִכְלוֹן, כְּלִיּוֹן, כְּשָׁלוֹן, כְּשָׁרוֹן, נִכְיּוֹן,
 נִצְחוֹן, נִקְיּוֹן, עֲרוֹן, עֲבָבוֹן, עֲלָפוֹן, עֲצָבוֹן, עֲרָבוֹן, עֲרָגוֹן, עֲשָׂרוֹן, פְּסִיּוֹן, פְּקָדוֹן, פְּרַעוֹן, פְּתָחוֹן,
 פְּתִיּוֹן, צְמָאוֹן, קְבָעוֹן, קְמַחוֹן, קְנָמוֹן, רִאֲיוֹן, רְקָבוֹן, רִשְׁיוֹן, שְׁבָרוֹן, שְׁגִיּוֹן, שְׁגָעוֹן, שְׁדָפוֹן,
 שְׁטָפוֹן, שְׂכָחוֹן, שְׂכָלוֹן, שְׂכָרוֹן, שְׂפָמוֹן, תְּאָבוֹן, תְּמָחוֹן.
 תוספת: אֲדִישׁוֹן (אפתיה), חֲרִיּוֹן, וְתָרוֹן, חֲלָזוֹן, חֲרָגוֹן (טְרַנְס), חֲרָבוֹן (נגרות התרצ"ד), חֲשָׁכוֹן
 (blackout), טְרָדוֹן (אובססיה), כְּמִשׁוֹן, נִסְיּוֹן, עֲפָרוֹן, עֲקָרוֹן, פְּכָחוֹן, קְפָאוֹן, שְׁגָרוֹן, שְׁטִיּוֹן,
 שְׁזָפוֹן, שְׁנָשׁוֹן (רפואה), שְׁגָדוֹן (מקביל לשיגרוֹן), חֲזָיוֹן.
 ברשימות אלו לא נכללו שמות שמוצאם לועזי (כגון חֲמָנוֹן, טְמִיּוֹן, סִגְנוֹן, פְּגִיּוֹן), שמות בעלי חיים (כגון
 גְּדָרוֹן, צְפָעוֹן) ושמות צמחים (כגון דְּבָקוֹן, פְּתָרוֹן).

בעבר הובאה לוועדה הצעת המזכירות המדעית שלא לציין בכלל את כל השמות במשקלים הללו, אלא רק את השמות המסופקים. הוועדה החליטה להעביר את סוגיית שני המשקלים למליאה.

הסוגיה הובאה לישיבת המליאה רמט [לעיל, עמ' 40]. במליאה ניכרה מגמה להתיר בשמות אחדים את שתי הצורות הנוהגות. הוסכם להחזיר את השאלה לוועדת הדקדוק לעיון נוסף. ועדת הדקדוק הביעה אי־נחת מן הרעיון להתיר את קיומם של שמות בשני המשקלים גם יחד. על כן הוחלט לדבוק בכלל הקיים ולשנות רק את דרך תבאתו.
 הצעת הוועדה הובאה לישיבת המליאה רנד [לעיל, עמ' 110]. המליאה לא קיבלה את ההצעה והחזירה את השאלה לדיון נוסף בוועדה.

לאחר הדיון במליאה חיבר חבר האקדמיה גביע צרפתי שאלון, ובו התבקשו חברי האקדמיה לנקד – על פי דעתם – את כל המילים בשני המשקלים הללו. עשרים חברי אקדמיה השיבו על השאלון.

המשיבים נחלקו ב-21 שמות. מן השמות הללו הוחלט שלא לדון בשמות שאינם בשימוש כללי (חֶלְדוֹן, כְּמִשׁוֹן – מחלות צמחים), בשמות שקבעה האקדמיה (בתָרוֹן [גאוגרפיה: בתרונות], שְׁשׁוֹן, כְּחֶלְוֹן, קֶשִׁיוֹן, שְׁשׁוֹן [רפואה], חֶרְגוֹן [פסיכולוגיה]) ובשמות ממשקל פיעלון שאינם רווחים בצורת הנפרד (שְׁבָרוֹן, פְּתָחוֹן).
 נותרו אפוא לדיון השמות האלה: בְּדִיוֹן, גָּזְרוֹן, דְּמִיוֹן, יתָרוֹן, סְרָחוֹן, פְּתָיוֹן, פְּתָרוֹן, רֶשִׁיוֹן.

לאחר דיון ממצה החליטה ועדת הדקדוק להביא שתי רשימות ובהן יימנו השמות הבעייתיים בלבד. ניקודם יהיה בגדר המלצה. בהזדמנות זו הוחלט שהצורה המומלצת של השם סירחון היא במשקל פיעלון – סְרָחוֹן (שלא כבהחלטות קודמות).

2. מסוי, עתוי

הצעת ההחלטה של ועדת הדקדוק: יותרו הצורות מסוי, עתוי.

רקע

בעבר נקבע הצירוף 'הטלת מסיים' ונאסרה הצורה מיסוי (מילים בשימוש כללי, התש"ך). איסור זה נבע מן התפיסה שאין לגזור שמות אגב שינוי בשרש. בשם מיסוי נראה שהשורש הוא מס"י, ואילו נזור כדיון משורש המילה מס הייתה מתקבלת הצורה מיסוס. כנגד זה עמדה ועדת הדקדוק על התופעה הרחבה של חילופי גזרות בשורשים העלולים. לפי קביעה קודמת הותר השימוש במונח גְבוּי (מן 'גב') במשמעות backup בתחום המחשבים. עוד הוזכרו קביעות אחרות של האקדמיה שבהן לא נתקבלה התפיסה לעיל: תְּעוּזָה, מְטָס, מְשֻׁט. הערה: עלתה שאלת המשמעות של המילה עיתוי ושל מילה קרובה לה – תזמון (timing; הנדסת דרכים, התש"ף); ועדת הדקדוק לא מצאה לנכון להתערב בה.

3. נטיית השם עֶבְיָשׁ

הצעת ההחלטה של ועדת הדקדוק: הדגש בכ"ף יתקיים בנטייה, כגון עֶבְיָשׁים.

רקע

- במקרא באה צורת היחיד בלבד.
- במילונים: אבר־ששון, החוה, רב־מילים – עֶבְיָשׁים; בר־יהודה – עֶבְיָשׁי.
- הצורה הרווחת בפי הדוברים: עֶבְיָשׁים.

הצעת הוועדה – על פי החלטת האקדמיה לקיים את הדגש החזק באותיות שוואיות ('החלטות בדקדוק', סעיף 2.4.1).
 מקצת חברי הוועדה הסתייגו מן ההחלטה. בין השאר נאמר שעֶבְיָשׁים היא צורת כלאיים בין מה שנוהג – עֶבְיָשׁים – ובין הצורה שבמילונים – עֶבְיָשׁים.

מ' בר־אשר: העניין הראשון בסוגיות הדקדוק שהובאו לדיון – המשקלים פְּעֻלָּוֹן/פְּעֻלָּוֹן – נדון בוועדת הדקדוק ובמליאה לא אחת, ואני מקווה שהפעם נמצאה הנוסחה הגואלת. אני מבקש להודות לאד' צרפתי על שטרח על רשימות השמות ועל ריכוז הנתונים.

ר' גדיש: בהצעה שלפניכם דבקה ועדת הדקדוק ברעיון שלא למנות את כל השמות במשקלים האלה, אלא לעסוק בשמות הבעייתיים בלבד. החידוש הוא שההחלטות הן בגדר המלצות. כלומר רצוי למשל לומר בְּדִיוֹן ולא בְּדִיוֹן, אבל האקדמיה לא תנהל על כך מלחמת חרמה.

ק' כ"ץ: איך ילמד מורה לעברית פתרון או פתרון?

י' בלאו: ילמדו את הצורה הרצויה, אבל לא יתקנו. ההבדל בין שני המשקלים שולי, וחבל שיהפך לדגלה של העברית הנכונה.

א' אלדר: מה בדבר הדגש החזק בנטיית משקל פיעלון?

י' בלאו: נטייתו של משקל פיעלון היא מן הדברים הקשים ביותר להסבירם מבחינה היסטורית. רגילה מאוד הישמטותו של הדגש החזק בעיצור בשווא, אך לא באותיות בגדכפ"ת. החריג היחיד לכך הוא משקל פיעלון – בנטייתו לא יבוא דגש גם באותיות בגדכפ"ת.

הצבעה

בעד הצעת הוועדה – רוב גדול

הנוסח שהוחלט עליו הוא זה:

את השמות הללו רצוי לשקול במשקל פִּעְלוֹן: בְּדִיּוֹן, דְּמִיּוֹן, יְתָרוֹן, פְּתָרוֹן, שְׂוִיּוֹן.
 את השמות הללו רצוי לשקול במשקל פִּעְלוֹן: גְּזָרוֹן, חֶסְרוֹן*, כְּשָׂרוֹן*, סִרְחוֹן, פְּתָיוֹן, רְשָׁיוֹן.

* במקרא: חֶסְרוֹן, כְּשָׂרוֹן.

מ' בריאשר: אנחנו עוברים לשאלת התרתן של הצורות מְסוּי, עֲתוּי. אנחנו מכירים חילופי גזרות רבים, ובהם גם גזרת ע"ע בגזרת ל"י, ובכל זאת עד כה לא הותרו הצורות האלה. למותר לציין כי האפשרות לומר הטלת מסיים ולא מיסוי מוסיפה להיות שרירה וקיימת.

א' אלדר: בלשון הפיוט גזרת ע"ע הולכת על פי רוב אחר גזרת ע"ו ולא אחר גזרת ל"י.

ר' אלמגור-רמון: אני תומכת באישור הצורות האלה, אני רק רוצה להזכיר כי בעקבותיהן באים בכוח או בפועל גם פעלים, כגון מְסָה.

מ' בריאשר: זה דבר מובן מאליו.

הצבעה

בעד התרת הצורות מְסוּי, עֲתוּי – רוב גדול

הותרו הצורות מְסוּי, עֲתוּי.

ר' גדיש: על פי המילונים צורת הרבים של עֲכָבִישׁ היא עֲכָבִישִׁים. כפי שאמר האד' בלאו

בסוגיית המשקל פיעלון, משקל זה הוא החריג היחיד להישמטות דגש בנטייה מאותיות בגדכפ"ת בבואן בשווא. לפיכך הציעה ועדת הדקדוק לקבוע עֶפְבִּיִּשִׁים. כמובן אין צורך להזכיר כי הצורה הנוהגת בציבור היא בקיום התנועה – עֶפְבִּיִּשִׁים.

ד' טלשיר: נראה לי שהצורה עֶפְבִּיִּשִׁים שבמילונים נקבעה כך משום שהוקשה אל המילה היחידה במקרא השקולה במשקלה – חֶלְמִישׁ. בסמיכות הצורה במקרא היא חֶלְמִישׁ, ועל פיה נקבעה הצורה עֶפְבִּיִּשִׁים מבלי לתת את הדעת על אות בגדכפ"ת שבה.

י' בלאו: לפי החלטות האקדמיה גם נטיית חֶלְמִישׁ היא בדגש בלמ"ד.

ד' טלשיר: דוברי העברית נחלקים לשניים: הרוב האומר עֶפְבִּיִּשִׁים והמיעוט האומר את הצורה המלומדת עֶפְבִּיִּשִׁים. כעת באה האקדמיה ומוסיפה – על פי כללי הדקדוק – צורה שלישית שאיש אינו מכיר.

מ' בראשר: כפי שהדברים נראים, מאחר שהחלטת האקדמיה לקיים את הדגש החזק באותיות שוואיות היא החלטה גורפת, בלי חריגים, הצורה עֶפְבִּיִּשִׁים מתאשרת מאליה. אושרה בלי הצבעה נטיית השם עֶפְבִּיִּשׁ בקיום הדגש החזק, כגון עֶפְבִּיִּשִׁים.

י. אישור הודעת ועדת הדקדוק

מ' בראשר: אנחנו מתבקשים לאשר בלא דיון את הודעת ועדת הדקדוק. על רוב סעיפיה לא התקבלו השגות. הסתייגות אחת הגיעה מד"ר חיים כהן על כתיבו של כדור הרגל, כלומר שם הכדור עצמו, בשתי תיבות ולא בתיבה אחת. הכתיב בשתי תיבות בא לפתור את בעיית צורת הרבים. כך היא יכולה להיות כדורי רגל ולא פְדוּרְגָלִים. לדבריו אם ייכתב שם הכדור בתיבה אחת – כדורגל – וצורת הרבים תישאר כדורי רגל, ייווצר מצב הדומה לזה של נטיית השם מחזמר – בפי הציבור צורת הרבים היא מחזזות זמר ולא מְחֻזְמָרִים.

הודעת ועדת הדקדוק

1. קורות (חיים)

המילה קורות כגון בצירוף קורות חיים מינה זכר; לפי זה: 'קורות חיים מפורטים' וכד'.

2. ניקוד מילים לועזיות

ועדת הדקדוק החליטה שלא לשנות את ההחלטות הקיימות בנוגע לניקוד מילים לועזיות, ויפתה את כוחה של המזכירות המדעית לפרש את ההחלטות הללו בקטגוריות בעייתיות – בבואה לנקד את מילוני האקדמיה.

רקע: מליאת האקדמיה דחתה בישיבה רנה את הצעת ועדת הדקדוק לקבוע את ניקודן של

מילים לועזיות ללא התחשבות בהטעמת המילה [תנועת e: סגול – בחברה סגורה (גם אם היא מוטעמת); צירי בחברה פתוחה; תנועת a: פתח – בחברה סגורה (גם אם היא מוטעמת); קמץ בחברה פתוחה].

3. דין הקמץ בשמות שֶּפְתוֹן, שְּנִתּוֹן שֶּפְתוֹן, שְּנִתּוֹן הקמץ בשמות שֶּפְתוֹן, שְּנִתּוֹן משתנה לשווא בריחוק מן הטעם, כגון שֶּפְתוֹנִים, שְּנִתּוֹנִים. הנימוק: מוטב שלא להרבות בחריגים לחוק החיטוף.

4. ניקוד השמות מערבון, מערכון נקבעו הצורות מְעַרְבוֹן, מְעַרְכוֹן [בקמץ ברי"ש].
רקע: נראה ששני השמות נוצרו מגזירה של בסיס וסיומת (מערכה + ון, מערב + ון), ועל כן הם צריכים להתנקד מְעַרְבוֹן, מְעַרְכוֹן (בקיום הקמץ לפני ההברה המוטעמת [=הסיומת]). בכך שונתה קביעה קודמת במינוח (מְעַרְבוֹן, מְעַרְכוֹן – במילון הספרנות, התשל"ו).

5. חרשה ('החלטות בדקדוק', סעיף 2.1.6ב)
בצד חִרְשָׁה, הנזכרת בסעיף (העוסק בצורת הרבים של משקל פְּעַלְה, פְּעֻלְה), תובא הצורה חִרְשָׁה.

6. שם הכדור: כדור-רגל וכיו"ב.
שם הכדור ייכתב בשתי מילים – כדור-רגל, כדור-סל וכיו"ב.
רקע
בישיבת המליאה רמט אושרה הצעת הוועדה לכתוב את שמות המשחקים בתיבה אחת ('יהלחסי') כפי שכבר רווח בציבור: כדורגל, כדורסל, וכך מה שמשמע מכך, היינו שאפשר לגזור מן התיבה הזאת את שמות השחקנים: כדורגלן, כדורסלן.
נותרה השאלה איך ייכתב שם הכדור. השאלה הוחזרה לעיון נוסף לוועדת הדקדוק. הנימוק העיקרי להחלטת הוועדה הוא צורת הרבים של צירופים אלו (כדורי רגל ולא פְּדוּרְגָלִים).

7. עבור
ועדת הדקדוק אינה רואה מקום להתערב בשאלת השימוש במילה עבור במשמעות 'בשביל' (במקום בצירוף 'בעבור'), שכן הוועדה מעדיפה שלא לקבוע קביעות בשאלות של סגנון.
רקע: השאלה נדונה בוועדת הדקדוק בשנת התשנ"ד והובאה לדיון בישיבת המליאה ר"ך (כ"ג בטבת התשנ"ה). במליאה נטען שיש הבדל משמעות בין שני השימושים: בַּעְבוֹר משמעה 'תמורת'; ואילו עְבוֹר בשימושה היום משמעה 'בשביל'. בעקבות זאת הוחלט לבדוק אם אכן יש בעברית של ימינו הבדל בין בַּעְבוֹר לְעְבוֹר. פרופ' שי שרביט ערך בדיקה מקיפה במאגר השו"תים והעמיד את תוצאותיה לרשות ועדת הדקדוק. מן הבדיקה עלה שהשימוש במילה 'עבור' במשמעות הנדונה רווח מאוד.

8. משקל פְּעֻלְה ('החלטות בדקדוק', סעיף 2.1.7)
הוחלט שלא לפרסם את הכלל, אלא להביאו כהנחה לוועדות.
רקע
נוסח הכלל:

שם במשקל פעולה המציין קבוצה מנוקד בדגש חזק בלי הפועל. למשל: אַסְפָּה, שְׂדֵלַה, צְמִדָה (block; במונחי הבולאות).
במשקל זה שקול גם השם קְצָפָה.
יוצאים מכלל זה שמות שלי הפועל שלהם היא מאהחע"ר, כגון פְּמוֹרָה, וכן קְבוּצָה.

תבעיות: שמות המציינים קבוצה יכולים להישקל במשקל פְּעוּלָה (כלומר בלי דגש), ויש להוסיף לרשימת היוצאים מן הכלל (כך למשל יש להוסיף לרשימה את השם הַבוּרְחָה). יש שמות רבים במשקל פְּעוּלָה שאינם במשמעות 'קבוצה': הַתְּנָחָה, יְרֵשָׁה, פְּתֻבָּה, נִקְדָּה, סְגֻלָּה, פְּעֻלָּה, פְּקֻדָּה, קִדְשָׁה, קִצְבָּה. בשל כך ומאחר שלמעשה אין מדובר בעניין דקדוקי של ממש, אלא בעניין מילוני, הוחלט להעמיד את ההצעה כהנחיה לוועדות המינוח ולא לפרסמה.

9. נטיית השורש יס"ף בבניין התפעל היא הַתְּפַעֵל. הצורה המלומדת היא נַתְּפַסֵּף.

10. הותרה הצורה מְקַחַת בצד מְקַחַת.

11. הותרה הצורה פְּתַלְתַּל בצד פְּתַלְתַּל.

12. צָפַי (החלטות בדקדוקי, תוספת לסעיף 2.1.8 – משקל פְּעִי [פְּעִי]) השם צָפַי – המשמש בעברית בת זמננו – יתווסף לרשימת השמות שתחילתם סגול הן בנפרד הן בנסמך.

13. סעיפים שנשמטו מהודעות קודמות למליאה מובאים כאן סעיפים אחרים שנכללו בהחלטות בדקדוקי, ונתברר שנשמטו מהודעות קודמות למליאה.

א. דין התנועה שלפני הסיומת יוֹן

סעיף 2.1.12, ס"ק ד

התנועה שלפני הסיומת יוֹן מתקיימת או משתנה לשווא – כבנטיית המילה שחסיומת מצטרפת אליה, כמודגם להלן.

דוגמאות: קְלַסְתְּרוֹן קְלַסְתְּרוֹנִים (הצירי מתקיים, על דרך קְלַסְתְּרִיָּהֶם), מְחַשְׁבוֹן (הצירי מתקצר, על דרך מְחַשְׁבִּים), מְטַבְּחוֹן, מְטַבְּחוֹנִים (על דרך מְטַבְּחִים מְטַבְּחִיָּהֶם). רקע: בנוסח קודם (החלטות בדקדוקי, התשנ"ה, סעיף 1.6) הסיומת יוֹן נזכרת בשני סעיפים נפרדים. המזכירות המדעית הציעה ניסוח מתוקן. הוא אושר בישיבת ועדת הדקדוק מיום י"ח בסיוון התשנ"ז ונשמט מן ההודעה למליאה רלז (כ"ו בתשרי התשנ"ח), והוא מובא בהודעה כעת.

ב. צורת הרבים של פְּעֻלָּה, פְּעֻלָּה

שמות במשקל פְּעֻלָּה (פְּעֻלָּה), פְּעֻלָּה – צורת הרבים שלהם פְּעֻלוֹת. צורת הנסמך והנטייה: פְּעֻלוֹת- (פְּעֻלוֹת, פְּעֻלוֹת).

דוגמות: לְשִׁפָּה לְשִׁפּוֹת לְשִׁפּוֹת, מְלַגָּה מְלַגּוֹת (וגם מְלַגּוֹת) מְלַגּוֹתֵיהֶם, עֵרְפָּה עֵרְפּוֹת עֵרְפּוֹתֵיהֶם, מְלַפָּה מְלַפּוֹת מְלַפּוֹת, אֲגַרָּה אֲגַרּוֹת אֲגַרּוֹת, יְדֻשָּׁה יְדֻשּׁוֹת יְדֻשּׁוֹת, קִסְדָּה קִסְדּוֹת קִסְדּוֹת.

הערות

1. צורת הרבים של אֲשַׁפָּה בהוראת יבלי היא אֲשַׁפּוֹת (בצד אֲשַׁפּוֹת); בהוראת 'אשפת חצים' אֲשַׁפּוֹת.

2. צורת הרבים של קְרִיָּה היא קְרִיּוֹת בצד קְרִיּוֹת.

3. צורת הרבים של דִּיָּסָה היא דִּיָּסוֹת.

רקע: צורות הרבים של שמות ממשקל פְּעֻלָּה/פְּעֻלָּה נדונו בישיבות אחדות של ועדת הדקדוק ושל המליאה. על יסוד הקביעות שהתקבלו בישיבות אלו ניסחה המזכירות המדעית כלל, והדוגמאות בו הן מן השמות שנדונו. ההערות לכלל אושרו בישיבה רן (לעיל, עמ' 66).

ג. תריץ

לאור הנתונים (כ"י קאופמן: תריץ) החליטה ועדת הדקדוק שהמילה תנוקד בקמץ. המילה תצורף אפוא לחריגים לכלל על המשקלים פְעִיל, פְעִיל.
[הערת העורך: בישיבה רפג (י"ד באייר התשס"ה, 23 במאי 2005) שונה נוסח הכלל כולו – ראה הערת העורך לעיל, בסוף עמ' 114].

אושרה בלא דיון הודעת ועדת הדקדוק.